

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 33.

Lýsingaprisur fyri pottreglu: 30 øyr. á forsiðuni,
20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stóru lýsingum læst
avsláttur í prisinum.

Tírsdag hin 13. august 1929.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið
verður bilagt á posthúsinum, brævsavnarstøðum
og skrivstovuni. Telf. 143.

3. árg.

Tandlæge BREND

træffes 11-5. Telf. 114.

I FJØR VÓRU nógvar umsóknir inni á Logtingi um peningaligan styrk, bæði frá einstøkum monnum og feløgum, og eisini vóru inni umsóknir frá lutafeløgum. Men peningatrot var í fjør, eins og í undanfarnu árum, og var tað tí so javnan at hoyra bæði í tingsalinum og í nevnd: *vít hava ikki ráð, vít hava ongar pengar.*

Hesi knýpnu peningaviðurskiftir tingsins völdi tí, at ymis týðandi mál, ið torvaðu studning, luttan ella ongan studning fingu. Summi týðningarmál fingu *púra einki*, og hetta einki ljóðaði heldur ikki altíð eins. Eitt einki var t. d. skrivað við 50.000 krónum á pappírnum. Men hesin nógv peningur var eisini bert á pappírnum.

Javnaðarmenn á Føroya Logtingi vóru heldur ikki blindir fyri, hvussu peningastandur logtingsins var, og at hann ikki var í slíkum lagi, at komast kundir ollum teim innkomnu umsóknum á moti.

Undir slíkum viðurskiftum reistist so spurningurin hjá javnaðarmonnum, eins og hjá hinum flokkunum á tingið: *hvussuleiðis skulu vít skaffa tinginum pening, soleiðis at tingið kundi verða fort fyrri at stýrja í teim ymsu forum, sum trongd var til?* Hitt fyrsta, ið kom til hugs, var at hækka brennivinstollin; og hetta var jú eisini ein leið. Men skiligt var, at fólk hevði ein «otta» fyri, at hetta varð gjørt, tí vit «resikeraðu» at Føroyingar ikki tá gjørdur nógmikið av at drekka. Og sum viðurskiftini nú — tí verri — einaferð eru, so mega Føroyingar drekka nakað dúgliga, tí brennivinstollurin er ein munagóður stuðul hjá landinum, og er ein inntøka, sum við verður roknað. Hetta ljóðar ikki væl, men soleiðis er tað.

So var talan um at seta «luxus»-toll. Leggja toll á ymskara vorur, ið nevndar verða ónyttuvorur. Tá var har eisini talan um at leggja toll á ymskara heilt hentar vorur. Óivað vildi tað roynst betur hjá tinginum at eyka brennivinstollin, men henda áskoðan javnaðarmanna fekk ikki viðhald í figgjarnvndini í fjør.

Fyri at vinna landinum tókur, bóru javnaðarmenn fram uppskot um, at tingið yvirtók allan handil við kóli og salti, og at tingið setti nevnd til at granska og fyrirreika hetta mál.

Tað var nakað útlíðið í tingsetuni, tá ið málið um einkasolu av kóli og salti varð horið fram á ting. Málið skuldi tí til atkvøðisgreiðslu fyri at kunna sleppa til viðgerðar. Her hava teir báðir stóru minnilutarnir á tingið verið av teirri áskoðan, at best var at hetta mál ikki kom til viðgerðar. Og við atkvøðisgreiðslu fall tað. Hetta tyktist javnaðarmonnum logið, tí allir tingmenn vóru tó á einum máli um, at tinginum væntaði pening. Og so varð málið goynt til næsta ár.

Landsnevnd Føroya Logtings hevur, síðan tingið varð slitið í fjør, haft hetta mál í varðveitslu. Ein skuldi kunna hugsa, at málið tá kortini ikki var komið á allarskeivasta stað. Men á miðsummarfundi í landsnevndini visti tað seg, at har hvorki var hugur ella viljið til

at granska, og enn minni fremja, hetta mál. Tað prógvar uppskotið, ið komið er frá landsnevndini, at teir ikki eru hugaðir fyri at vinna landinum pening, eftir uppskoti javnaðarflokksins.

Í ár er hetta mál komið til viðgerðar, og heldur ikki í ár tróta umsóknir um peningastyrk, sum skiligt er. Og heldur ikki í ár sleppur logtingið og logtingsmenn undan spurninginum: *Hvussu skal peningur skaffast?*

Hetta av javnaðarmonnum reista mál og henda ávísta leið til at vinna tinginum pening, treingir tí til at verða heilt gjølla umhugsað og granskað. Tí, at leggja óvmiklan toll á vorur, ið longu eru tolltýngdar, og draga enn fleiri vorur undir tollbyrðuna, er ein ógvuliga hættislig leið.

Um tolllógin verður gjord

meiri viðræsin, so verður hon aldri so væl skipað, at ikki Føroya íbúgvarar — um ikki beinvegis, so tó umvegis — verða brandskattaðir. Og til tess eru bæði hin persónliga ábyrgdin og pliklin óvharð fyrispent.

Einahvorja leið má tingið halda á, fyri at vinna meira pening. Væl var tað sagt í tingsalinum, tá ið logtingsins figgjardastandur var til umrøðu, at kommunurnar komandi ár máttu álíknað meiri ríviligt. Men ein slík áhveitan á tey føroysku sóknarstýrni verður neyvan væl undirtikin, tí allar kommunur halda seg hava nógmikið til at dragast við.

Men tinginum trýtur pening, og annað hvørt má hann skaffast, ella umsóknir avvisast. Hetta seinra er kanska hitt mest hættisliga, tí eingin sokir, ið ikki treingir.

trykkt dem verre enn dette at de skulde miste korntrygden. Det viste sig da at de havde gjeld alle sammen, og at de måtte betale 6 og 800 kroner i året i renter og avdrag. Men — det var bare som det skulde være. De var som slaven som har hatt lenken på sig så længe at de synes den er god å ha, og de savner den når den er borte.

Vi må ikke stirre oss blind på bagateller slik som disse småbrukere hadde gjort. De borgerlige partier har for vane å fiske med fluer av flere farver, idet de regner som så at nogen biter på den og andre på den. Korntrygden var et slikt agn som særlig bondepartiet brukte når det var ute og fisket. Men det innbar ingen reallitet, det var bare laget for å vill-lede og dekke over andre ting.

3 perioder.

Den norske gjeldsstiftelse pleier jeg å dele op i 3 forskjellige perioder.

Da Norge blev utskillet fra Danmark i 1814 var landet gjeldbundet, fordi det måtte overta en del av den såkalte «fellesgjeld». Den utgjorde 7,5 mill. speciedaler. Landet var dengang herjet av krig og uår og var langt tilbake og vi kunne ikke ha hebreidet dem, om de for å overvinne vanskelighetene hadde fortsatt å låne. Men det er betegnende for den tids mann, at de betraktet gjeldssituasjonen som en fortsættelse av den gamle avhengighet. Og likesom den politiske avhengighet var ryddet bort, likeså mente de at den økonomiske avhengighet måtte ryddes vekk. De begynte derfor — tross de store vanskeligheter — å betale av på statsgjelden, slik at denne ustanselig gikk ned og var i 1848 3³/₄ mill. speciedaler. Dette skjedde altså den gang tiltross for at vi aldri har vært så fattig som da.

1848 betegner imidlertid et vendepunkt, og den gjeld som vi har idag har i grunnen sin rot fra 1818. Da sluttet vi nemlig å betale på gjelden, og vi begynte i stedet å låne. Der ligger utbytningens første kime, fordi pengefolkene den gang hadde lært, at utbytningen kunde foregå mest grundig ved gjeldsrentesystemet. Fra 1848 til 1914 steg statsgjelden til 357 mill. kroner. Jeg tror ikke at det er nogen fare å påstå at denne gjeld kunde vært undgått.

(Fortsættes).

Menneskeret istedetfor Rovdyrsretten.

Hvad er Socialisme? — Det er at skabe saa gode Kaar som Naturforholdene tillader det.

Foredrag af den norske
Arbejderregering's Chef
Chr. Hornsrud.

Tenk selv!

I 80-årene udkom en bok av engelskmannen Robert Ingersoll. Boken blev oversatt av Bjørnstjerne Bjørnson, som også satte sin egen titel på boken: «Tenk selv!»

Er det nødvendig å gjenta dette nu at folk skal tenke selv? At det ikke bare gjelder å høre en ting gang efter gang, men at de også skal undersøke tingen?

Dersom det var gjort, vilde meget se anderledes ut enn idag. Det er nettop fordi at folk ikke har fulgt den regel å tenke selv at vi idag befinder oss i en situasjon som er vanskeligere enn nogen på de siste hundre år.

Hvis jeg sa: Slutt dere om Det norske Arbeiderparti, tro blindt på det jeg sier, så sa jeg noget som jeg ikke kunde forsvare. Men det er nettop dette de borgerlige partier har gjort alle tider. De har sagt at de vil ivareta alles interesser i samfundet. Og folk har trodd på det fordi de ikke har tenkt selv.

Vi sier: Vi vil ivareta det arbeidende folks interesser, det vil si alle som utfører samfundsnyttig arbeid. Men vi tilstår åpent at vi ikke vil ivareta alles interesser.

Rovdyr-retten.

Hvis vi ser litt på det rike liv ute i naturen, vil vi snart se at det er en veldig kamp

som der føres. De store trer suger næringen fra de små, strekker sine rotter under dem og bærer sine kroner over dem. De sterke dyr gjør sig til herskere over de små og tvinger dem til undergang. Det er dette vi kalder for rovdyr-retten.

Vi mener at menneskene ikke skal ta denne rovdyr-rett med sig inn i sin lovgivning og inn i sin beskatning. Deres opgave må være å gripe regulerende inn i denne rovdyr-rett og skape en menneskerett. Dette er socialisme. Der kan skrives store verker om hvad socialisme er, men kort kan det sies at socialismen er å skape så gode kår som naturforholdene tillater det.

Et nytt Norge.

Hvis man spør hvad som preger situasjonen sterkest nu, så vil der med en gang kunne svares at det er gjeldssituasjonen, som presser både kommunerne og den enkelte. Derefter kommer arbeidsledigheden. Nu er det kommet så vidt at det kan og må sies at det ikke kan gå slik i lengden. Det Norge vi har må omskapes til et nytt Norge.

Ja, det samme sier også Fedrelandslaget. Men er det nogen grunn til å tro at de som har skylden for forholdene som de er skal være istand til å skape noget som er bedre hvis de får lov til å fortsette? Det minner mig om mannen som hadde vært langtingret, og som ropte ut over forsamlingen: stopp tyven! Hvem skulde tro at

nettop den som ropte var tyven? Men når han gjorde det var det for å avlede opmerksomheten fra sig selv og det han hadde gjort. På samme måte er det også med Fedrelandslaget.

Bevis?

Er det nødvendigt å føre bevis for at det er de borgerlige partier her i landet som har ansvaret for forholdene idag? Er det ikke de borgerlige partier som alltid har hatt makten? Vi har hatt en arbeiderregjering i 17 dage, men er det sannsynlig at denne på så kort tid kunne være istand til å skape den forferdelige gjeldssituasjon vi har? Enhver vil forstå at det er umulig. Det er de borgerlige partier som har ansvaret.

Gjelden.

Den gjeldssituasjon som vi har idag er en følge av den sterkeste rett. For intel er mere egnet til å utnytte en mann enn nettop gjelden. Arbeidsgiverne kan utbytte sine arbeidere, men dette kan overvinnes, men kapitalrenten er meget verre, den ut-suger sin mann og ofte uten at hann merker det selv. Da jeg for en tid siden var ute og holdt foredrag kom der endel småbrukere til mig og spurte om de ikke kunde få beholde denne korntrygden de hadde fått. Den beløp sig til 20—30 kr. for hver. Disse penger var så gode å ha, det blev da til litt kaffe og sukker og kanskje også til litt kanel på grauten. Jeg spurte dem da om det ikke var andre ting som